

WYZWANIA ZWIĄZANE Z MIGRACJAMI – PERSPEKTYWA OSÓB MIGRUJĄCYCH

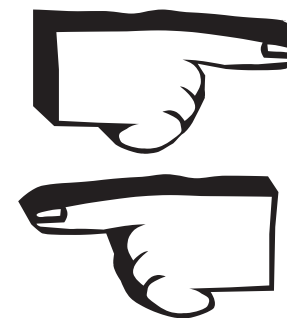
Migracje są zjawiskiem powszechnym. Stanowią wyzwanie nie tylko dla społeczeństw przyjmujących, ale przede wszystkim dla samych migrantów i migrantek. Wyzwanie to dotyczy całości funkcjonowania takich osób: **na poziomie poznawczym, emocjonalnym oraz zachowań.**

- ➔ Wyzwania na poziomie poznawczym dotyczą **zrozumienia zupełnie nowego kontekstu kulturowego, w jakim znajduje się imigrant, czyli wartości, norm komunikacji i współpracy, języka, wzorów codziennego życia.** Wielu rzeczy imigranci/imigrantki muszą się nauczyć od nowa, co oznacza wielki wysiłek poznawczy.
- ➔ Wyzwania na poziomie emocjonalnym, czyli na poziomie uczuć, to **stres powodowany koniecznością uczenia się nowego kontekstu.** Jest to zarówno ciekawe, jak i stresujące; podobnie jak brak zrozumienia swego otoczenia, wieloznaczność i niejasność odnośnie swojej nowej roli i przyszłości. Migracja to także utrata wcześniejszego życia, rozłąka z przyjaciółmi i rodziną, co może być źródłem smutku i niepokoju.

- ➔ Wyzwania na poziomie zachowań to konieczność nauczania się nowych stylów działania, by poradzić sobie w nowym otoczeniu: nowych sposobów komunikacji, w tym niewerbalnej, by odnaleźć się na nowym rynku pracy, w nowej szkole, w sklepie, w którym nie ma takiego jedzenia, jak w kraju pochodzenia.

Polecane lektury:

- ➔ Scenariusz Jakuba Niewińskiego (etyka, godzina wychowawcza) pt. „Nuna i Natasza – dwie historie, jedna godność. Empatyczne postrzeganie wykluczonych”, CEO 2016
- ➔ Scenariusz Patrycji Kopcińskiej (historia) pt. „Debatować, radzić, rozmawiać”, CEO 2016

>> Źródło tekstu: Marta Siciarek „Wyzwania związane z migracjami”, CEO 2016

INTEGRACJA – JEDNO Z GŁÓWNYCH WYZWAŃ MIGRACYJNYCH

- ➔ Integracja jest procesem dynamicznym, **dwukierunkowym** (pomiędzy „przyjezdnymi” a społecznością przyjmującą), w którym współpracują oni na rzecz spójnego, bezpiecznego i żywego miasta.
- ➔ Integracja zakłada, że imigranci i Polacy powinni się znać, wymieniać wiedzę i doświadczeniami i współpracować na rzecz swojej społeczności – tak, by potrafiła ona być zarówno zróżnicowana, jak i spójna.
- ➔ Bardzo dużym wyzwaniem związanym z integracją jest tworzenie włączających instytucji, które zagwarantują imigrantom równe traktowanie i mobilność społeczną.
- ➔ Aby w sposób praktyczny i efektywny odpowiadać na wyzwania migracji, konieczne jest budowanie i wdrażanie w instytucjach narzędzi integracji: dostępu do informacji, dostępu do usług (w tym zadbanie o ich adekwatność kulturową, gdy zachodzi taka potrzeba), komunikacja z imigrantami i imigrantkami, współpraca przy wymyślaniu i wdrażaniu planów integracyjnych, tworzenie atmosfery szacunku dla różnorodności.

O integracji można mówić również jako o jednej ze **strategii akulturacyjnych**. Wyraża się ona w stosunku imigranta do kultury pochodzenia oraz kultury kraju, w którym się znalazł. Osoba musi odpowiedzieć sobie na dwa podstawowe pytania. W zależności od tego, jak na nie odpowie, podejmuje decyzje (nie zawsze świadomie) o przyjęciu którejś ze strategii. Strategie akulturacyjne to koncepcja stworzona przez amerykańskiego psychologa Johna Berry’ego.

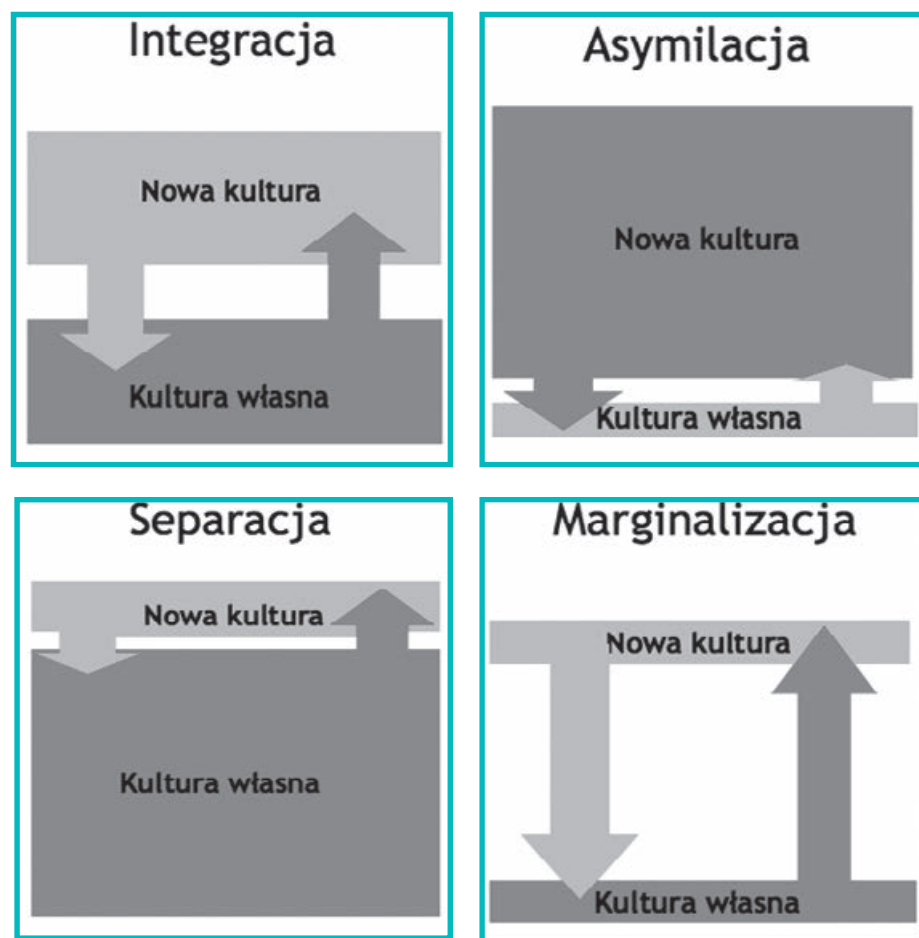

O koncepcji Berry’ego możesz przeczytać więcej w książce Pawła Boskiego pt. „Kulturowe Ramy Zachowań Społecznych. Podręcznik psychologii międzykulturowej”, Wydawnictwo Naukowe PWN 2009.

Więcej o integracji przeczytasz w tekście Marty Siciarek pt. „Integracja: wyzwania dla społeczności lokalnej. Przykład Gdańska”

>> Źródło tekstu: Marta Siciarek „Wyzwania związane z migracjami”, CEO 2016

GRAFICZNE PRZEDSTAWIENIE DECYZJI AKULTURACYJNYCH

Jeśli imigrant ma pozytywny stosunek zarówno do swojej „pierwszej”, jak i „nowej” kultury, a w swoim życiu łączy elementy obu kultur, mówimy wówczas, że wybrał on **integracyjną strategię akulturacji**. Jeśli odrzuca kulturę pochodzenia, neguje jej wartości i zaczyna praktykować wyłącznie kulturę kraju przyjmującego, mówimy o **asymilacji**. W sytuacji gdy imigrant żyje wyłącznie wartościami kultury pochodzenia, dystansując się wobec kultury przyjmującej, mówimy o **separacji**. Ostatni typ strategii akulturacyjnej to **marginalizacja** – sytuacja, w której imigrant odrzuca kulturę pochodzenia, ale nie przyjął również, lub odrzuca kulturę kraju przyjmującego.

Wszystkie strategie akulturacyjne obecne są w życiu społeczności migranckich. To, która zostanie wybrana, zależy od wielu czynników: cech osobowości migranta, sytuacji, w jakiej migrował, atmosfery w nowym kraju, oraz wielu innych. Najbardziej korzystną strategią – dla obu stron, biorąc pod uwagę dobrostan psychologiczny, jest integracja.

Polecane lektury:

- ➔ Scenariusz Jakuba Niewińskiego (etyka) pt. „Akceptująca wielokulturowość na wyciągnięcie ręki”, CEO 2016

PROCES ADAPTACJI DO NOWEGO ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

Konsekwencją migracji jest **stres akulturacyjny**, jaki imigranci i imigrantki przeżywają w związku z adaptacją do życia w nowym kraju. Jeśli czują się obco, niemile widziani, mają poczucie, że instytucje w żaden sposób nie są dostosowane do sytuacji, w której stają się ich klientami – poczucie obcości i stres się potęgują. To rzuca na imigrantów i imigrantki indywidualnie, ale i na całe rodziny. Rośnie **poczucie wykluczenia, nieprzystawalności, spada poczucie własnej wartości i sprawczości**. Te konsekwencje są niedobre dla nas wszystkich, całej społeczności, nie tylko imigrantów: dezintegrują społeczność oraz utrudniają współpracę z imigrantami, np. w szkole.

Jeśli dziecko z doświadczeniem uchodźstwa wychowuje się w rodzinie, w której dorośli nie mają pracy albo pracują znacznie poniżej swoich kwalifikacji, z niskim wynagrodzeniem, mieszkają w mieszkaniu o bardzo niskim standardzie, a w sąsiedztwie narażeni są na obelgi i pogróżki, wiemy, że to odbije się na kondycji dziecka i jego potencjale edukacyjnym. A także na stosunku do edukacji, szkoły czy kadry pedagogicznej.

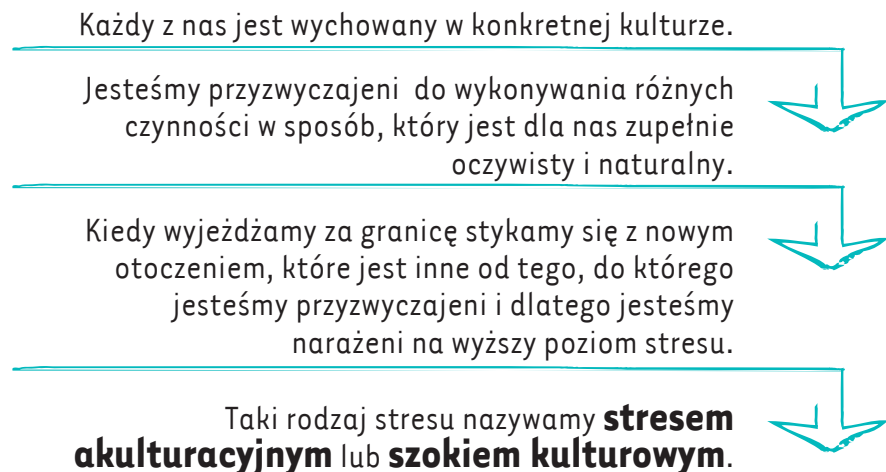
Szkoła ma tu do odegrania wielką rolę, jeśli oczywiście ją na siebie weźmie:

- ➔ stworzenia przestrzeni bezpiecznej komunikacji (zarówno z dzieckiem, jak i jego rodziną);
- ➔ stworzenia przestrzeni wymiany, rozwoju naukowego i psychologicznego dziecka;
- ➔ przywrócenia dziecku poczucia bezpieczeństwa;
- ➔ wzmocnienia stabilizacji całej rodziny pomimo niestabilnej sytuacji, w jakiej się znajduje: udzielenie wsparcia w zbudowaniu celów na tu i teraz oraz ścieżki rozwoju, także wsparcie psychologiczne w przypadku objawów stresu pourazowego czy depresji, co może być konsekwencją doświadczeń związanych z wojną.

To bardzo ważne zadania i niełatwe do wykonania. Pokazują, jak bardzo złożony jest proces adaptacji i jak wiele kompetencji musi posiadać szkoła, by móc go przeprowadzić.

>> Źródło tekstu: Marta Siciarek „Wyzwania związane z migracjami”, CEO 2016

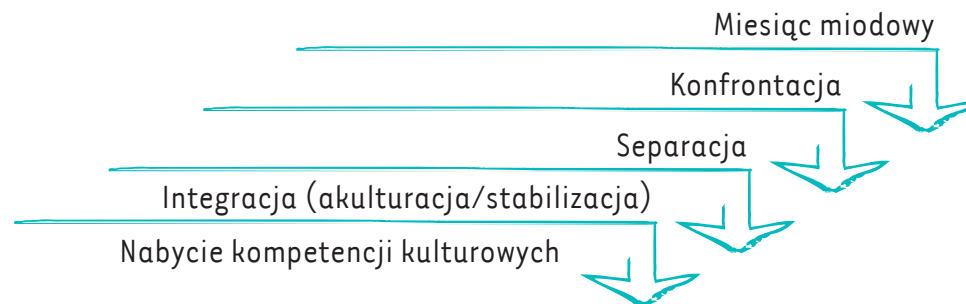
Czym jest adaptacja?

Szok kulturowy (stres adaptacyjny) to psychologiczna reakcja na nowe środowisko, na świat, który jest odmienny kulturowo od naszej oswojonej codzienności.

>> Źródło: Halina Grzymała-Moszczyńska, „Uchodźcy”, Nomos 2014

Przebieg procesu:

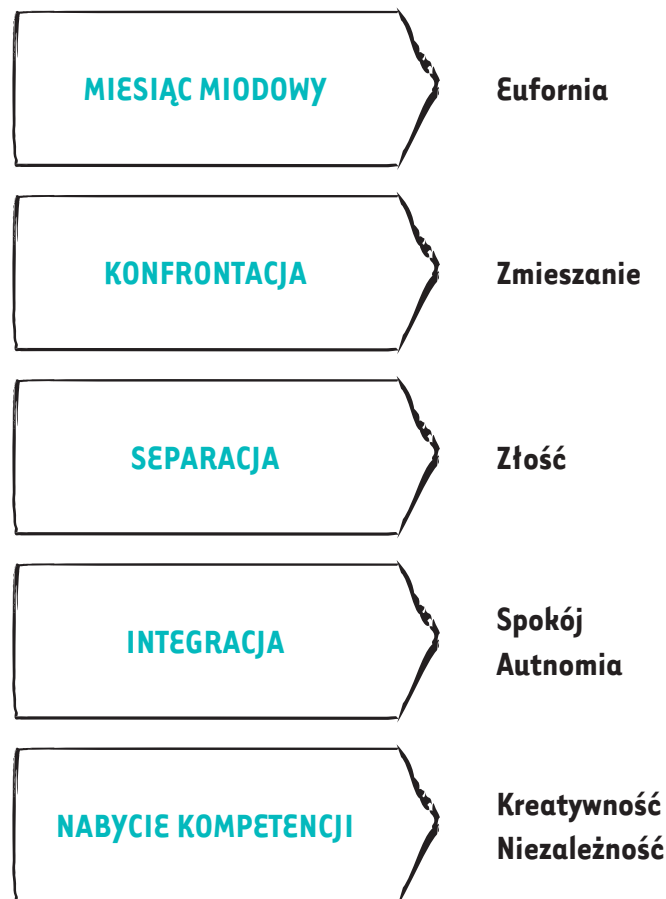

Powyższa ilustracja pokazuje typowy przebieg procesu adaptacyjnego. Poniżej natomiast znajduje się ilustracja opisująca w sposób bardziej dokładny, na czym polega każda z faz i z jakimi zachowaniami migrantów można w każdej z nich się spotkać. Musimy jednak pamiętać, że proces nie zawsze przebiega w ten sam sposób. Wiele zależy od samej osoby migrującej (czy ma już wcześniejsze doświadczenia migracji za sobą, jakie są jej cechy osobowości, na ile jest do migracji przygotowana). Bardzo dużą rolę odgrywa też powód wyjazdu: czy osoba na migrację decyduje się sama, czy jest do tego zmuszona, co dzieje się w przypadku uchodźców.

MIESIĄC MIODOWY	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Różnice wydają się fascynujące ➔ Euforia, ciekawość, zainteresowanie, chęć odkrywania nowego, poznawania nowej rzeczywistości kulturowej
KONFRONTACJA	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Poczucie zagrożenia spowodowane nieodpowiednim zachowaniem, nieporozumieniami na tle kulturowym, incydentami krytycznymi ➔ Poczucie winy z powodu błędów w zachowaniu, faux-pas, nieadekwatności zachowania
SEPARACJA	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Zmiana kierunku obwiniania za nieadekwatne zachowanie. ➔ To nie my jesteśmy źli ale ta „nowa” kultura jest „dziwna” i „głupia” ➔ Wszelka pomoc okazuje się być pomocna w tej fazie
INTEGRACJA (AKULTURACJA/STABILIZACJA)	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Jesteśmy uwrażliwieni na złe i dobre strony nas samych a także nowej kultury ➔ Nauka nowych umiejętności
NABYCIE KOMPETENCJI KULTUROWYCH	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Pełna kompetencja w nowej kulturze ➔ Rzadko osiągnana

JAK PRZEBIEGA PROCES ADAPTACJI? cz.2

Każda z faz procesu adaptacji wiąże się z przeżywaniem określonych emocji.

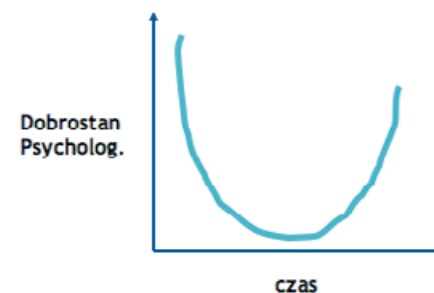

To są tylko przykłady, główne kierunki zachowań emocjonalnych osób przechodzących przez proces adaptacji. Warto zdawać sobie z nich sprawę, szczególnie jeśli mamy w klasie uczniów/uczennice mogących mierzyć się z doświadczeniami migracyjnymi.

Jednak adaptacja może przebiegać w inny sposób, a właściwie rozpocząć się w innym momencie, niż wskazany tutaj tzw. miesiąc miodowy. Jeśli wyjazd został wymuszony np. działaniami wojennymi, jak to ma miejsce w przypadku uchodźców, często adaptacja rozpoczyna się od momentu konfrontacji, lub nawet separacji. Faza miesiąca miodowego może w ogóle nie nastąpić, lub może się to zdarzyć w zupełnie innym momencie.

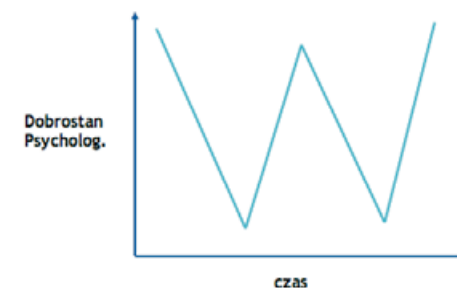
Na poniższych wykresach możesz zobaczyć dynamikę procesu adaptacji, w zależności od tego, w którym momencie osoba rozpoczyna proces adaptacji.

Model „U” procesu adaptacji

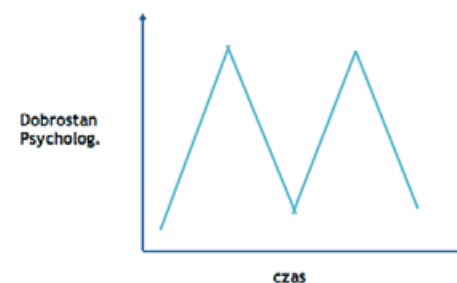

Model „W” procesu adaptacji

Tutaj proces niejako jest powtarzany, pod wpływem różnych wydarzeń w życiu migranta.

Model „M” procesu adaptacji

PRZYCZYNY STRESU ZWIĄZANEGO Z ADAPTACJĄ

Przechodzenie przez proces adaptacji wiąże się z konkretnymi objawami, czy zachowaniami, z którymi możemy się spotkać, pracując z osobami migrującymi.

Mogą to być:

- ➔ gorszy stan zdrowia;
- ➔ obniżenie nastroju, stany depresyjne;
- ➔ tęsknota;
- ➔ problemy z uczeniem się;
- ➔ trudności integracyjne w klasie.

Zdając sobie sprawę, że takie objawy mogą wiązać się z procesem adaptacji, łatwiej będzie nam zareagować na konkretne sytuacje zachodzące w klasie.

Poniższa grafika przedstawia główne przyczyny stresu akulturacyjnego. Jak widzisz są to przyczyny bardzo różne. Na proces adaptacji wpływają zarówno klimat (pory roku), jak i tęsknota, różnice kulturowe, brak możliwości przyrządzenia lub kupienia znanych z kraju pochodzenia potraw czy chociażby półproduktów.

Papież Jan Paweł II
o znaczeniu zachowania tożsamości
w procesie integracji: **„dążenie do właściwej równowagi między zachowaniem własnej tożsamości a uznaniem tożsamości innych. Należy bowiem akceptować istnienie w danym kraju uprawnionej wielości kultur, dbając, aby było to zgodne z ochroną ładu, od którego zależy pokój społeczny i wolność obywateli”**.

Źródło: „O zachowaniu własnej tożsamości i uznanie tożsamości innych” (2005),
w: *Orędzia na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 1985-2005*,
oprac. Ks. Wojciech Necel SChr, Hlondianum, Poznań 2009.